

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Lignvm Vitae, Ornamentum, & Decus Ecclesiae

In Qvinque Libros Divisvm. In quibus, Totius Sanctiss. Religionis Divi Benedicti initia; Viri Dignitate, Doctrina, Sanctitate, ac Principatu clari describuntur: & Fructus qui per eos S. R. E. accesserunt, fuissimè explicantur

Wion, Arnold

Venetiis, 1595

D. Gilbertus Episcopus, qui postea Sylvester II. Papa, S. E. doctor, & Horologij, & Organi Aquaticorum, reparator. cap. LXXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38397

D. GILBERTVS EPISCOPVS:

Qui postea Syluester II. Papa.

S.E.Doctor, & Horologij, ac Organi Aqua-
ticorum, reparator.

fecit namque,

*Psalmes canentes Domino in Organis, quæ fecerat ad
canendum. 1.Par.23. Cap. LXXII.*

OST Rabanum, in ipsius rami superioribus, ap-
paret Dominus Gilbertus (alij Gerebertum le-
gunt) Archiepiscopus Remensis, is qui postea Ro-
manus Pontifex factus, Syluester II. appellatus est.
Hic ex monacho cœnobij Floriacensis, in Gallia,
ordinis S.P. Benedicti, ob singularem eruditionē

Archiepiscopus Remensis factus, cum esset Philosophicis, Mathe-
maticis, Astrologicis, Arithmeticis, & Geometricis inter omnes sui
temporis instructissimis, pulcherrimis quibusdam adinventioni-
bus nomen suum posteris manifestauit: quas inter illę fuerunt, quas
Episcopi habitu gestare uideretur, dextra uidelicet Horologium, sini-
stra uero Organum. Quid ita? An inuentor & institutor, illarum
rerum esse potuit, quæ ab initio ferè nascentis seculi reperta le-
gantur? Dicit enim scriptura Genes. c. 4. de Thubal, quod fuerit
pater (id est inuentor) canentium Cythara, & Organo: & Esaię cap.
38. mentio expressa habetur de Horologio Achaz, patris Ezechie
regis. Ita est tamen, & ut mihi fidem adhibeas, accipe non mea,
sed aliorum uerba: Imprimis monachus continuator Bedę, lib. 2.
c. 14. ita de eo inquit: *Gerebertus monachus Floriacensis fit Archiepi-
scopus Remensis, ubi componit Horologium mechanicum, Organa, Hy-
draulicia: ubi mirum in modum per aquę uolentiam uentus emergens
implet concanitatē barbiti, & per multiforates tractus, arę fistule
modulatos clamores emittunt; composuit etiam sequentiam, Sancti spi-
ritus ad sit nobis gratia. Hęc ille. Vincentius etiam Beluacensis in
spec. hist. lib. 24. c. 98. paulo clarius loquitur, sic inquit. Existens
(scilicet Syluester) Archiepiscopus Remensis fecit arte mechanica Ho-
rlogium, & Organa, ydraulica: ubi mixtum in modum per aquę calefa-*

YYy 4 Etæ

*Et violentiam implet uentus emergens concantatem barbiti, & perforatiles tractus, eree fistule modulatos clamores emittunt. In eandem ferè sententiam venit Antonius Florētinus Archiepiscopus in summa histor. parte 2. Accedit his & Erfordensis monachus, cuius uerba sunt. Gilbertus Remensis præsit Organa, quæ calefactæ aquæ uolentia modulatos edebant sonos, fabricauit & Horologium Plures possem adducere, sed quia ab his tribus omnes accepisse cognoui ex instra illos omitto. Cum ergo inuentorem habeamus, & res inuentas, quærendum nobis de quo Horologio, & Organo loquatur hi auctores. De Orologio Arithmetico (quod uocant) quod in parietibus pingi solet, siue in tabellis, ut resplendente sole quora hora sit cognoscatur, non loqui certum est, cum de illo memoria extet in libro præfato Esaiæ. De Horologio mechanico (ut dicunt) non posse intelligi, in promptu est, cum simile referatur misisse Aaron Persæ Rex, Carolo Magno Franciæ Regi, annis fere ducentis, uel centum 70. ante Syluestrum. De Organo, clara res est, quod in tabe repertum sit. De aliis generibus Horologiorum, eorumque inuentoribus, agit M. Vitruuius, de architectura lib. 9 c. 9. qui multo sæculi Gilbertum præcessit. Restat species illa Horologiorum, & Organorum Hydraulicorum siue Aquatiliū, de qua prædicti auctores loquuntur. Sed de hac agit & ipse Vitruuius loco citato, & lib. 10. c. 13. & de Horologio quidem sic: *Item sunt ex aqua conquisita ab eisdem scriptoribus Horologiorum rationes, primūque a Ctesibio Alexandrino, qui etiam spiritus naturales, pneumaticasque res inuenit: sed uti fuerunt ea exquisita dignum studiosis est agnoscere, & infra: Ergo Ctesibius cum animaduertisset ex tactu cæli & expressibus spiritus uocesque nasci, his principis usus, hydraulicas machinas primus instituit: & cætera quæ sequuntur. De organo uero sic: De hydraulicis autem quas habeant ratiocinationes, quam breuissime, proximeque attingere potero, & scriptura consequi non prætermittam. De cætera finem capitis: Itaque cum primæ manibus tactæ propellant & reducunt continenter regulas, alternis obturauit foramina, alternis ostiando ex musicis artibus multiplicibus modulorum uarietatibus sonantes excitant uoces. Hac ille. De his igitur Horologiis & Organis loquutos fuisse prædictos auctores perspicuum est, quæ etsi multis sæculis ante Syluestrum seu Gilbertum legantur inuenta, recte tamen eiusmodi inuentionis gloria illi debetur. Pluribus enim modis quis alicuius rei inuentor prædicatur, quorum duos tantum modo hic attingam. Horum primus est quando quis nouiter sua industria**

dicitur reperit quod ab aliis nunquam auditum nec uisum, nec ante
 etiam inuentum; Alter quando rem quidem ante inuentam, sed
 postmodum, uel temporum iniuria, uel hominum ignorantia, qui
 rei inuentæ usura per præcitant uti nesciunt, neglectam, & de-
 perditam, quis sua sagacitate ita redintegrat, uel auget, ut potius
 eius rei inuentor, quam reparator existimetur. Hoc secundo mo-
 do Gilbertus inuentor & auctor primarius horologiorum, & orga-
 norum hydraulicorum fuisse dicitur, non quod ea primus inuen-
 rit, sed quod ingenio suo & doctrina, quomodo huiusmodi compo-
 nerentur & fabricarentur demonstrauerit, quod usque ad sua tem-
 pora fuerat ignoratum; ut rectè colligi potest ex ipsius Vitruuii
 uerbis eodem, lib. 10. c. 13. in fine, ubi sic ait: *Quantum potui niti
 ut obscura res per scripturam dilucide pronuntiaretur contendi; Sed hæc
 non est facilis ratio, neque omnibus expedita ad intelligendum, præter eos,
 qui in his generibus habent exercitationem. Quod si qui parum intellexe-
 rint è scriptis cum rem ipsam cognoscant, profecto inuenient curioso, &
 subtiliter omnia ordinata.* Hæc Vitruuius. Hanc igitur laudem pro-
 meruit noster Gilbertus, qui quæ alii à temporibus Vitruuii pa-
 rum intellexerunt, subtiliter, & curioso è indagando omnia ad ple-
 rum intellexerit, & ut alii etiam intelligerent, opere demonstrauit,
 primusque omnium fuerit, qui similes Aquatiles machinas fecerit
 fabricari. Exemplum huius Organi extat Tiburi decimosexto ab
 Urbe lapide, in Sabinis, in hortis quondam Ill. Cardinalis Estensis.
 Horologii uero aquatici, siue Clopsydæ figura, est Rauennæ in
 Herculis regione, quam ipse idem construxit dum illic esset Archi-
 episcopus. Quod autem hic Gilbertus sinistra Organum commu-
 ne, & dextra manu Horologium solare gestet, hoc fuit pictoris in-
 uentum, qui cum nesciret quomodo huiusmodi Aquatilia horolo-
 gia & organa depingerentur, illa pro suo arbitrio posuit. Scripsisse
 etiam fertur Gilbertus sequentiam illam pulcherrimam quæ olim
 decantabatur die Sancto Pentecostes, & nunc etiam in quibusdam
 Ecclesijs obseruatur, uidelicet, *Sancti Spiritus adsit nobis gratia &c.*
 Quæ ideo à multis, ut Demochare de Sacrificiis Tomo 4. c. 15. ab
 alio Roberto Regi Franciæ attribuitur, quod discipulus huius no-
 stri Gilberti fuerit, & opus Magistri, ut usu euenire solet, in disci-
 puli laudem transiit, quæ cum semel ab uno illius temporis scri-
 ptore ipsi Roberto, tanquam eius inuentum, fuerit assignata, ab aliis
 deinde multis, qui rem hanc discurre negligenter, etiam ipsius
 Roberti est credita: sed non ita esse docent tum alii, tum Mona-
 chus.

chus ille continuator, lib. 2. c. 14. supracitato. *Sequentia autem illa est huiusmodi:*

*Sancti Spiritus adsit nobis gratia,
Quæ corda nostra sibi faciat habitacula.
Expulsis inde cunctis vitijis spiritualibus,
Spiritus alme illustrator hominum,
Horridas nostræ mentis purga tenebras.
Amator Sancte sensatorum semper cogitatum
Infunde unctionem tuam clemens nostris sensibus.
In purificator omnium flagitiorum Spiritus,
Purifica nostri oculum interioris hominis,
Ut videri supremus genitor possit à nobis:
Mundi cordis, quem soli cernere possunt oculi.*

*Prophetas tu inspirasti, vt præconia Christi præcinnissent inclyta.
Apostolos confortasti, vti trophæum Christi per totum mundum neberet.
Quando machinam per verbum suum fecit Deus cæli, terre, marium,
Tu super aquas soturus eas, numen tuum expandisti Spiritus.
Tu animabus viuificandis aquas fecundas;
Tu aspirando das spiritales esse homines,
Tu diuisum per linguas mundum, & ritus adunasti Domine,
Idololatrias ad cultum Dei reuocas magistrorum optime.
Ergo nos supplicantes tibi, exaudi propitius Sancte Spiritus,
Sine quo preces omnes cassæ creduntur, & indignæ Dei auribus.
Tu qui omnium seculorum Sanctos
Tui nominis docuisti instinctu amplectendo Spiritus.
Ipse hodie Apostolos Christi
Donans munere insolito, & cunctis inaudito seculis,
Hunc diem gloriosum fecisti. Amen.*

*Sunt & eius nonnulla opera à scriptoribus citata, videlicet:
Dialogus pulcherrimus, cuius interlocutores sunt ipse, &
& Leo Nuncius Apostolicus.*

De Arithmetica nonnulla opuscula.

De Sphæra, lib. 1.

De compositione Astrolabii, lib. 1.

Epistolarum ad discipulos, lib. 1.

Reliqua de eodem, uideto libro secundo, in Syluestro II. Papa.